

Het spelelement

Hoe beïnvloedt de fysieke omgeving mensen op hun werkplek? Welke middelen staan de vormgever ter beschikking voor het ontwerp van een werkomgeving die spelen, ontdekken, scheppen en innoveren stimuleert? Interieurarchitecte Eva Botman verhaalt over de ruimte die is ontworpen om creativiteit te stimuleren.

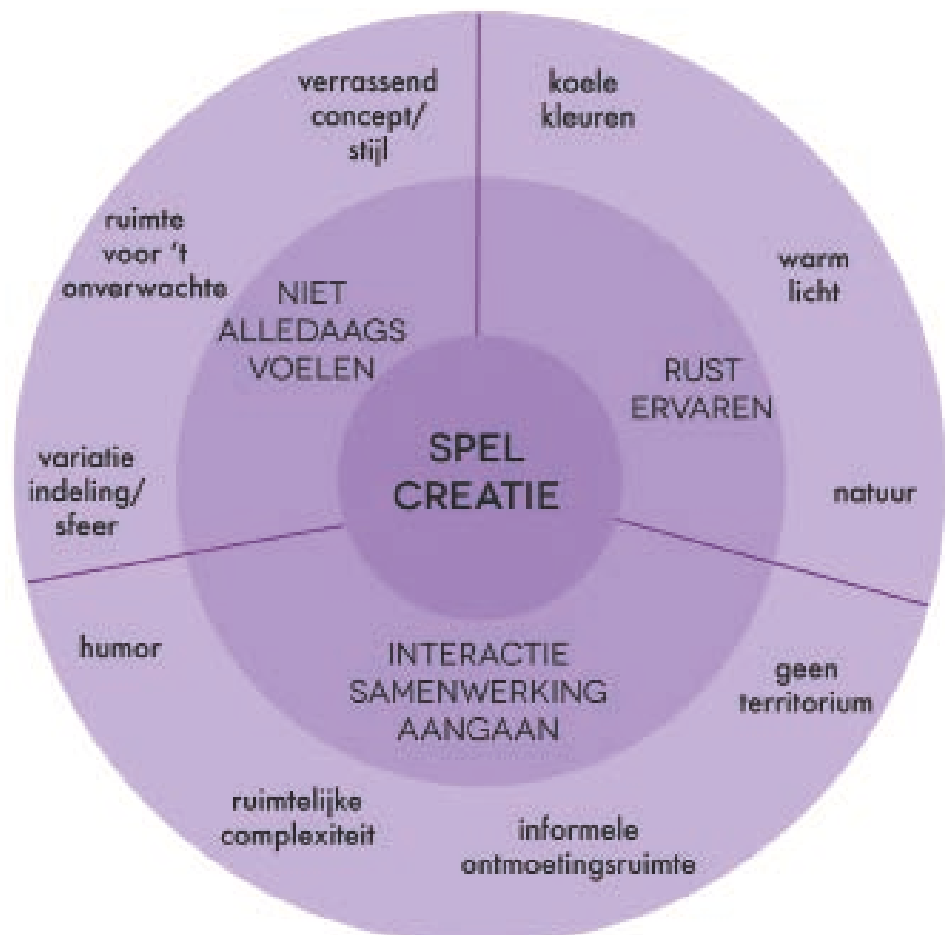
Auteur: Eva Botman.

De laatste jaren richten steeds meer (vooral creatieve) bedrijven kantoren in als speeltuinen met bijvoorbeeld glijbanen, fietsen als stoelen en een ballenbak als vergaderruimte. De bedoeling achter deze speelse interieurs lijkt vooral het onderstrepen van het creative imago en het creëren van een aantrekkelijke werkplek voor veelal jonge medewerkers. De vraag is of deze vormgeving van werkplekken de creatieve processen in het bedrijf ook daadwerkelijk stimuleert.

Er is een aantal factoren met een stimulerende werking. **De aanwezigheid van groen of uitzicht op de natuur – dat kan ook een afbeelding zijn – heeft een door onderzoek aangetoond verband met creativiteit.** De natuur wordt verondersteld enerzijds rustgevend te zijn en anderzijds ideeënopwekkend. Koele kleuren en vooral blauwen blijken de creativiteit te bevorderen, rood lijkt juist slecht te werken. De verklaring wordt gezocht in de rustgevende werking van koele kleuren. Dit is in tegenspraak met ideeën van pedagogen en kunstenaars, die er vaak van uitgaan dat prikkelende intense kleuren creativiteitsbevorderend werken.

Vooraf ongecontroleerde (informele en ongeplande) interactie leidt tot spontane invallen, samenwerking en uiteindelijk tot creativiteit en innovaties. De aanwezigheid van niet-traditionele informele gemeenschappelijke ruimtes zijn daarin van belang. Een andere niet uit te vlakken katalysator voor interactie is humor. Of, zoals de Deense musicus/humorist Victor Borge het zegt: 'Laughter is the closest distance

between two people'. Een manier om humor in een ruimte te brengen, is de visuele grap of optische illusie. Een voorbeeld hiervan is de 'trompe l'oeil', een realistische schildertechniek, die we tegenwoordig weer veel zien in de openbare ruimte. Verder blijkt het van belang om in de werkomgeving het staand vergaderen te faciliteren. Dit leidt tot minder territoriaal gedrag van deelnemers aan de meeting, meer uitwisseling en daarmee tot creatievere oplossingen. Tenslotte is het creëren van zogenaamde ruimtelijke complexiteit belangrijk. Ruimtelijke complexiteit en ruimtelijkheid in de zin van de openheid van een gebouw, grote ruimtes, onbestemde plekken in de plattegrond, uitzicht, en vergezicht zorgt voor bewegingsvrijheid en een gevoel van vrijheid. Een onnavolgbare plattegrond wordt verondersteld tot dwalen/ontdekken te leiden. De interactie met de omgeving neemt toe. Ont-

in de vormgeving

dek in de geest van de Franse schrijver-denker-filmmaker Guy Debord door een dwaaltocht (Dérive) de omgeving, waardoor je meer openstaat voor prikkels, scherper waarneemt en daardoor meer openstaat voor ontmoetingen. Verkeersruimtes zoals gangen worden weggelaten uit de plattegrond. Ruimtes vloeien in elkaar over, horizontaal en/of verticaal (door vides, bordessen) en stimuleren daarmee interactie en ontmoeting.

Veel ontwerpers zijn geïnspireerd door de ideeën van Constant over de spelende mens, de Homo Ludens, zoals verwoord in zijn boek en door vele schetsen en maquettes van zijn ideale wereld 'New Babylon'. Voor Constant spelen beweging en een continu gevoel van onallegaardigheid een belangrijke rol in het stimuleren van creativiteit. De ruimte wordt niet begrensd, verandert steeds en is daar-

door geschikt voor continue beweging. Hij noemt dit 'wegdromen in eeuwige chaos, waardoor het leven avontuurlijk blijft'. Een andere belangrijke factor is de veranderbaarheid en flexibiliteit van de indeling en de sfeer van de ruimte. Een creatieve levenswijze kan zich volgens Constant alleen ontwikkelen tegen een flexibel en variabel decor. Het Lef Future Center is een gebouw van Rijkswaterstaat bedoeld om creatieve processen te stimuleren. Het is een ontwerp van Kossmann de Jong. **In de geest van Constant ontwierpen zij een flexibel interieur, waar met licht en geluid, projecties, beweegbare vloeren en verplaatsbaar meubilair een eindeloze variatie aan sferen en settings gevormd kan worden en verschillende gemoedstoestanden opgeroepen worden, om zodoende steeds opnieuw 'het niet-alledaagse' te kunnen ervaren.** Dit kun je bereiken door het interieur veranderbaar te maken en door het gebruiken

van contrasten. Er komt meer ruimte voor eigen invulling als het ontwerp minder vooringenomen is en ruimte laat voor het onverwachte. Interieurelementen die op verschillende manieren gebruikt kunnen worden en/of ongebruikelijke afmetingen hebben, nodigen uit tot divers gebruik, ook gebruik waarvoor het niet per se bedoeld is.

Een verrassend concept/stijl, zoals de aan het begin van dit artikel genoemde kantoorsteeltuin, verwijst naar een plek die ongewoon en verrassend is ingericht, een plek waar je je kan afsluiten van alledaagse zaken. Dergelijke ruimtes verbazen doordat ze onbekend zijn of wringen met de logica, zorgen voor verscherpte zintuigen en daarmee voor intuïtieve invallen en creativiteit.

www.swiep.nl

Bij JSP in Gouda wordt de creativiteit onder meer gestimuleerd doordat er bijzondere interieurelementen zijn toegepast.